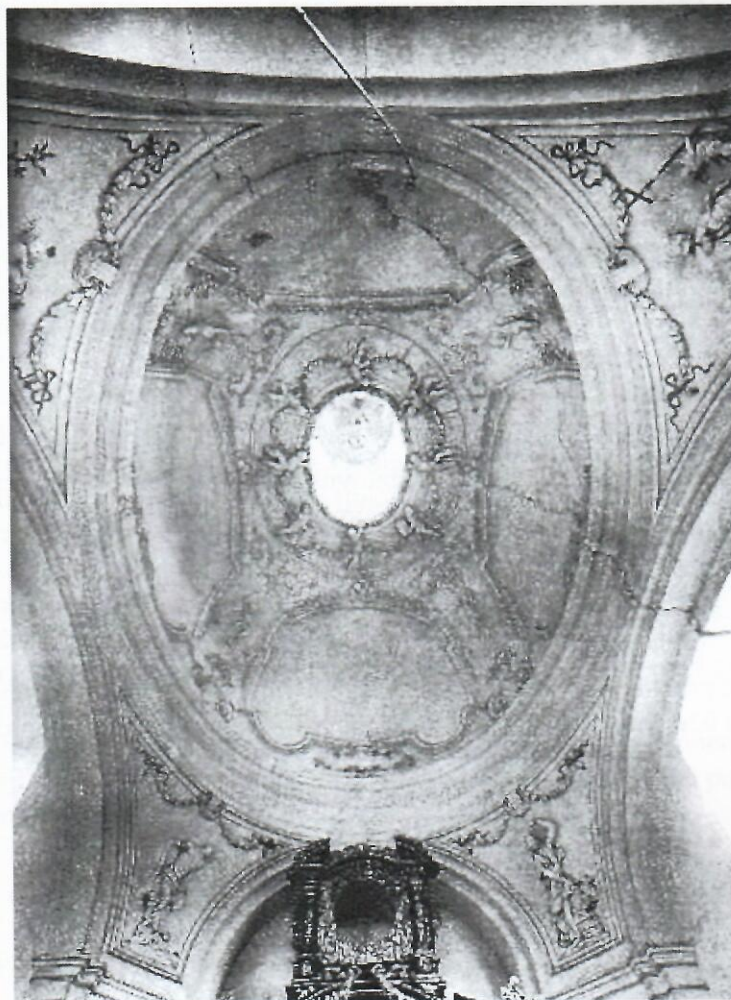

RESTAURÁTORSKÁ ZPRÁVA

**PRŮZKUM INTERIERU HŘBITOVNÍ KAPLE SV. FRANTIŠKA
XAVERSKÉHO V LIBĚŠICÍCH**

2018

OBSAH:

VSTUPNÍ INFORMACE

POPIS PAMÁTKY

RESTAURÁTORSKÁ ZPRÁVA O PRŮZKUMU

FOTODOKUMENTACE

PLÁN SE ZAKRESLENÍM SOND A NÁLEZŮ

VSTUPNÍ INFORMACE

PŘEDMĚT PRŮZKUMU

Předmětem průzkumu je interier hřbitovní kaple Sv. Františka Xaverského
v Liběšicích, okres Litoměřice, Ústecký kraj

ZADÁNÍ

Provedení průzkumu vrstev výmaleb a úprav povrchů stěn i štukové výzdoby
za účelem zjištění původního barevného řešení interieru kaple

VLASTNÍK, ZADAVATEL

Obec Liběšice, Liběšice č.p. 6, PSČ: 411 46, IČ: 00 26 38 93

PROVEDENÍ PRŮZKUMU

Mgr. ak. mal. Anna Svobodová, restaurátorka, licence MK ČR, IČ 65 06 28 92
Ak. mal. Eva Votočková, restaurátorka, licence MK ČR č. 5698/91

POPIS PAMÁTKY

V obci Liběšice se původní hřbitov nacházel v blízkosti kostela. Dnešní hřbitov je stranou od hlavní komunikace, na obdélném pozemku s dominantní stavbou - kaplí Sv. Františka Xaverského. Jesuité si stavbu kaple si objednali pravděpodobně u Giulia Broggia, který pro řád pracoval již v r. 1674. Barokní kaple byla postavena mezi lety 1680 a 1687 jako připomínka morové rány, menší sakristie s kruchtou byla ke kapli na východní straně přistavěna později, až v r. 1693. Stavba na obdélníkovém půdorysu je zaklenutá oválnou kupolí s lucernou. Barevnost fasády hřbitovní kaple byla (dle nalezených fragmenů barevnosti) červená a bílá s přírodním odstínem kamene.

Liběšické panství věnoval císař Ferdinand II. pražské jezuitské koleji u svatého Klimenta 10. 11. 1621. V Liběšicích byla vybudována rezidence snad pro dvacítku řádových bratří.

Interier hřbitovní kaple se zkosenými pilíři v rozích s nikami má bohatou štukovou výzdobu. Její autorství náleží Santinovi Bossimu, jak dosvědčuje písemný záznam z roku 1687 o vyplacení honoráře za štukatérské práce (Luksch). Santino Bossi (Bussi) je štukátér původem z Lugana, který žil v letech 1666 – 1736. Štuková výzdoba v kapli je velmi kvalitní jak umělecky, tak i technicky, šlo zřejmě o nadprůměrnou osobnost ve svém oboru. Svědčí o tom snad i jeho další práce, např. výzdoba interiérů zámku Koloděje u Prahy.

Klenba lucerny náležela symbolu sv. Ducha - holubici v oblacích, oválná kupole je členěna čtyřmi velkými zrcadly se štukovým profilovaným orámováním a kartušemi ve spodní části. Kolem lucerny tvoří věnec rostlinné motivy. Osm větších postav andělů drží girlandy a atributy a shodně velké postavy andělů s rostlinnými motivy vyplňují v klenbě pole mezi rozměrnými zrcadly. Oválnou klenbu opticky rámuje široká profilovaná římsa. Nad okosenými pilíři pokračuje štuková výzdoba postavami světců: sv. Šebestián, sv. Roch, sv. František Xaverský a sv. Rozálie. Niky zdobené mušlemi byly původně osazeny dřevěnými sochami archandělů ve shodné barevné úpravě, jako štuky (bílé se zlacenými detaily). Oválky nad nikami rámují rostlinné dekory, původně zde byly malby na mědi, zobrazující čtyři jezuitské řádové světce. Dnes jsou ztracené, zůstaly zde stopy po zoxido - vané mědi a některé ze zrezlých hřebů. Malby na kovových deskách byly datované r. 1688, zobrazovaly jezuitské patrony a jejich autorem byl Jan Jiří Heinsch.

Původní mobiliář je v kapli zastoupen dřevěným oltářem zdobeným zlacenými dřevořezbami z konce 17. století a shodně datované jsou lavice, silně poškozené dřevokazným hmyzem.

POUŽITÉ ZDROJE:

ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH KLÁŠTERŮ, Nakladatelství Libri, Praha 1998
kolektiv autorů: P. Vlček, P. Sommer, D. Foltýn

ITALŠTÍ UMĚLCI V PRAZE / RENESANCE, MANÝRISMUS, BAROKO/
Pavel Preiss, nakladatelství Panorama, Praha 1986

OKTAVIÁN BROGGIO 1670 – 1742
Galerie výtvarného umění v Litoměřicích, katalog výstavy, 1992
kolektiv autorů: Jaroslav Macek, Petr Macek, Mojmír Horyna, Pavel Preiss

UMĚLECKÉ PAMÁTKY ČECH, ACADEMIA, Praha 1978
kolektiv autorů ÚTDU ČSAV v Praze

RESTAURÁTORSKÁ ZPRÁVA, TEXTOVÁ ČÁST

Průzkum byl prováděn vizuálně, sondami provedenými čištěním i mechanicky. Bylo odebráno několik vzorků, jejichž vyhodnocení nemohlo být z časových důvodů součástí této zprávy. Nálezy i sondy byly fotograficky zdokumentovány.

Povrch štukové výzdoby i stěn jsou pokryty nečistotami, místy holubím trusem. Současná výmalba je místy vymytá, omítka a štuky se někde uvolňují, na některých místech došlo ke ztrátám. Praskliny se vyskytují zejména u oken a v klenbě. Poškozené části byly již v minulosti opravovány štukem s hrubší strukturou, než má původní povrch. Některé části štukové výzdoby byly uraženy a nenávratně chybí, např. několik hlaviček andělů. Štukové reliéfy jsou doplněny několika dřevěnými detaily, např. křížkem, růžencem.

Světlá současná výmalba s viditelnými štetcovými tahy nese známky přidaného okrového barviva. Působí nepravidelné, na některých místech se vytvořily tmavší plochy a skvrny. Světlé štuky doplňují tmavookrové a černé detaily. Tmavá okrová je zřejmě barvou podkladu pod zlacení se stopami po bronzování a s nešistotami. Vyskytuje se na atributech, lemech oděvů, stuhách, křídlech andělků a na některých dalších detailech. Zlacené prvky doplňovaly světlé štuky, černá barva v nejstarší vrstvě byla nalezena jen v očích postav světců a andělů. Černý je i dřevěný křížek nesený andělem. Stávající výmalba pokrývá místy velmi světlou vápennou šedou tenkou vrstvou a místy bílou vápennou vrstvou výmalby. Více barevnosti i vrstev nátěrů je ve čtyřech nikách: současná bleděmodrá, která překrývá starší tmavý modrý odstín a světlou okrovožlutou (na mušlích). Světlou i tmavší modrou barevnou úpravu je možné vidět i na sloupech dřevěného oltáře.

Sondy odhalují původní povrch stěn kaple. Ten je proveden hladkou kletovanou utaženou vápennou omítkou v narůžovělém tónu. V nejstarší barevné vrstvě sondy v nikách odkryly červenohnědý tón. Místa, kde jsou štuky poškozené, překrývá šmolková modř, která „retušovala“ drobné defekty. Touto nevhornou barvou byly natřené štukové profily a části rostlinných věnců kolem nik. Pro absenci vhodného pojiva se šmolková modř udržela jen na narušených hrubších strukturách. Barevný vzhled štuků korespondoval s povrchovou úpravou dřevěných soch – postav archandělů, umístěných ve čtyřech nikách. Bílé sochy se zlacenými detaily má v majetku Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích.

ZÁVĚREM

Průzkum prokázal; v nejstarší zachovalé vrstvě je kletovaná vápenná omítka v narůžovělém tónu, s hladkým povrchem. Vyskytuje se na hladkých plochách stěn, mimo ploch zrcadel v klenbě a okolí a podkladu reliéfů. Tato kletovaná hledká omítka je i v lucerně, jejíž klenbu zdobila holubice v oblacích (dnes zachovalá jen v obrysech). V současné době je povrch kletované omítky překryt 1 – 2 vrstvami bílých nátěrů.

Doporučujeme při procesu restaurování interieru vrátit kapli její původní barevnost, odstranit nátěry z povrchu štuků i stěn. Stěnám i architektonickým prvkům by se měl odkryvem vrátit světlý narůžovělý tón původní kletované omítky. Praskliny ve stěnách by měly být injektovány vhodnou zpevňující látkou (např. LEDAN, VAPO) a pak vytmeleny, nejlépe tónovaným vápenným tmelem. Poškozené nebo chybějící části štukové výzdoby by měly být doplněny vápenným štukem. Zlacené detaily je potřeba vyčistit, části budou nahrazeny vovými, povrch bude opatřen křídovým podkladem a polychromován, nebo vyzlacen. Použité materiály a postupy budou v souladu s původní technologiemi. Práce budou popsány a fotograficky dokumentovány v restaurátorské zprávě.

v Litoměřicích dne 20. 7. 2018

zpracovaly: Mgr. ak. mal. Anna Svobodová
Ak. mal. Eva Votočková

POPISY JEDNOTLIVÝCH SOND A NÁLEZŮ

Označené jsou L18 (zkratka pro Liběšice a rok, kdy byl proveden průzkum tj 2018) a pořadové číslo, pod kterým je místo zakresleno v půdorysném plánu.

- L18/ 1 Jedno z míst, kde se zachovala nevhodná novodobá úprava modří. Štukový profil kolem niky vlevo od oltáře.
- L18/ 2 Prasklina pod oknem v severní stěně
A – současná výmalba s povrchovými nečistotami
B – uvolňující se světlešedá vápenná vrstva na bílém vápenném nátěru
C – velmi světlá béžová
D – 1, či 2 vápenné bílé nátěry
E – hladký utažený kletovaný povrch narůžovělé barvy
- L18/ 3 Stratigrafická sonda v levé horní části niky, jednotlivé vrstvy
A – současná bleděmodrá vrstva s povrchovými nečistotami
B – bílá výmalba
C – bílá výmalba
D – hladký utažený kletovaný povrch narůžovělé barvy
- L18/ 4 Stratigrafická sonda přes profil štukového rámu kolem niky v západní stěně
A – současná výmalba s nečistotami
B – velmi světlá šedá vápenná vrstva
C - hladký utažený kletovaný povrch narůžovělé barvy
- L18/ 5 Nika, stratigrafická sonda
A – současná bleděmodrá vrstva s nečistotami
B – tenká vrstva velmi tmavého nátěru
C – červenohnědá barevná vrstva
D - hladký utažený kletovaný povrch narůžovělé barvy
- L18/ 6 Sonda přes štukový rám 1 ze 4 rozměrných zrcadel v klenbě (nad oltářem)
A – současná výmalba tónovaná okrem
B – bílá vápenná silná vrstva
C – světlý netónovaný vápenný štuk
- L18/ 7 Zrcadlo v klenbě, prasklina
v nejstarší vrstvě je hladká utažená kletovaná omítka narůžovělé barvy
- L18/ 8 Sonda čištění na borduře jednoho z andělů v kupoli
- L18/ 9 Štukový rám zrcadla v kupli, poškozené místo, stratigrafie a struktura štku.
- L18/ 10 Sonda v kartuši pod zrcadlem v kupoli (nad oltářem) odhaluje jen hladký utažený, kletovaný povrch narůžovělé barvy.

- L18/ 11 Kartuš pod zrcadlem v severní části kupole.
- L18/ 12 Přestukovaný plastický prvek, detail kartuše, západní část kupole.
- L18/ 13 Sonda čištění, větévka reliéfu se sv. Rozálií.
- L18/ 14 Sonda čištění na borduře drapérie sv. Rozálie, vlevo.
- L18/ 15 Detail čištění, křídlo andílka na reliéfu se sv. Františkem Xaverským.
- L19/ 16 Detail, sonda v oválu na pilastru se sv. Františkem Xaverským.
- L18/ 17 Detail sondy čištění, listy pod reliéfem se sv. Františkem Xaverským.
- L18/ 18 Nika, detail stratigrafické sondy
A – stávající bleděmodrá barevnost
B – tmavší modrá barva
C – červenohnědá tenká barevná vrstva
- L18/ 19 Nejstarší zachovalá barevnost v nice, vpravo od mušle.
- L18/ 20 Nejstarší zachovalá barevnost, stejná nika.
- L18/ 21 Nika vpravo od oltáře, nepůvodní červená na okrové mušli.
- L18/ 22 Sonda vlevo od mušle, stejná nika, Nejstarší zachovalá vrstva je zde hladká kletovaná utažená omítka narůžovělé barvy, na ní červenohnědý vápenný nátěr v tenké vrstvě.
- L19/ 23 Střední část mušle niky vlevo od oltáře. Na okrové je červenohnědá barevná vrstva.
- L18/ 24 Růžové zbarvení listů pod oválem vlevo od oltáře, pod reliéfem se sv. Šebestiánem.
- L18/ 25 Fialové zbarvení andílka vlevo od oválu pod reliéfem se sv. Šebestiánem.
- L18/ 26 Ulomená hlava anděla nad nikou vlevo od oltáře. Viditelné vrstvy štuky.
- L18/ 27 Sonda na tváři sv. Rozálie
A – současná povrchová úprava s nečistotami
B – původní úprava povrchu štuky
- L18/ 28 Detail očí anděla na reliéfu se sv. Šebestiánem.
- L18/ 30 Stratigrafická sonda v nice, vpravo od oltáře
A – stávající bleděmodrá vápenná barva
B – tmavá modrá vápenná barva
C – červenohnědá velmi tenká vrstva vápenné barvy
D – hladká kletovaná utažená omítka narůžovělé barvy

POPISKY K FOTOGRAFIÍM

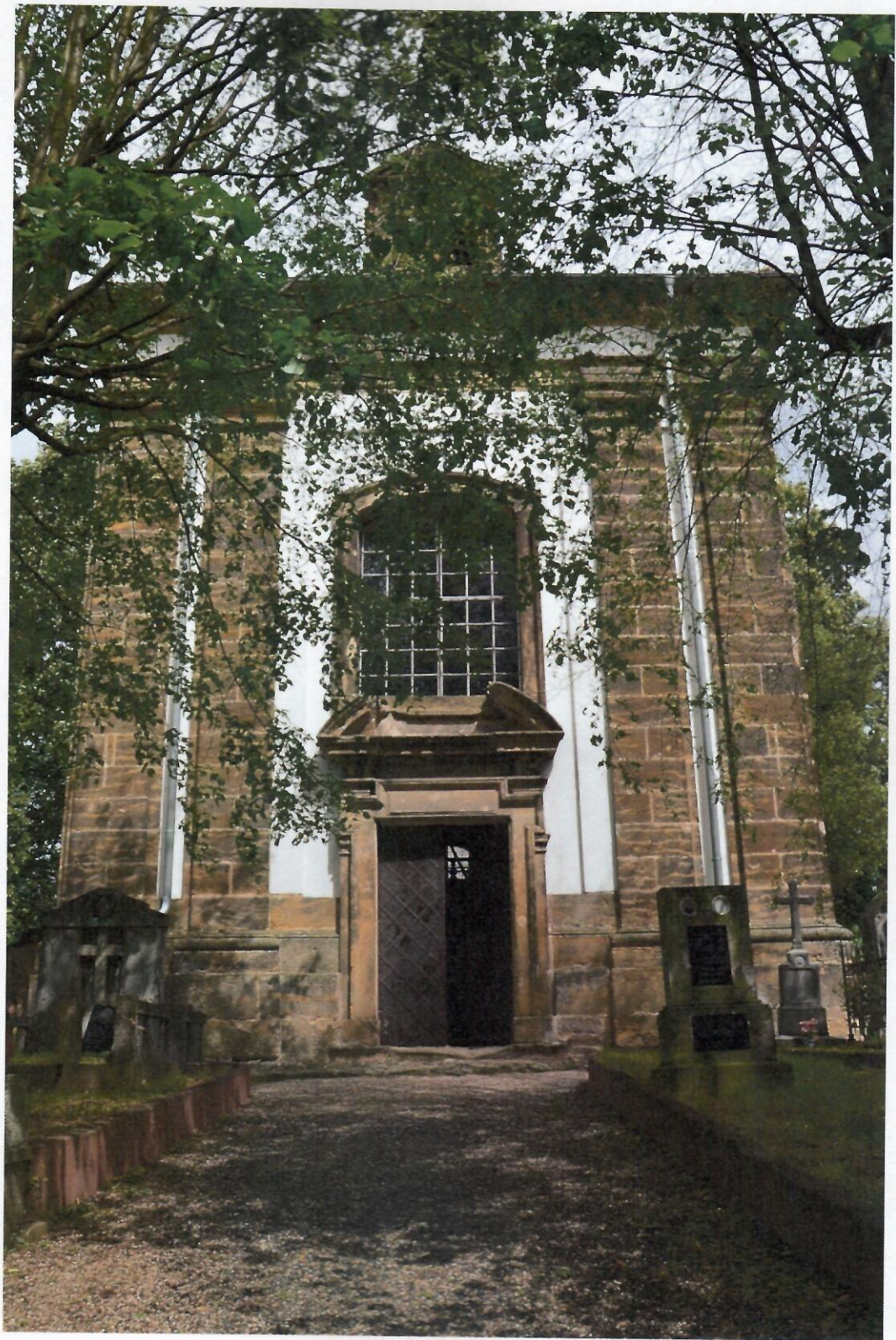
- 1 Sv. Roch
- 2 Postava sv. Rocha, polocelek
- 3 Sv. Rozárie
- 4 Postavy andílků
- 5 Postavy andílků, uražená hlavička
- 6 Postavy andílků s uraženými hlavičkami
- 7 „Retuše“- nahrazení chybějících částí štukové výzdoby modrou barvou
- 8 Mušle v horní části niky, současná barevnost
- 9 Detail poškozené štukové lišty u niky, žlutý okr symbolizoval zlacení a modř překrývala poškozené části štuků.
- 10 Detail poškozené části na okraji oválu. Modř překrývala poškozené části štuků.
- 11 Detail odpadlé části štuku. „Retuš“ modří a sonda čištění.
- 12 Kovový úchyt po měděném medailonu.
- 13 Stratigrafická sonda č. 3 v horní části niky.
- 14 Detail štukového profilu u niky, okrová byla snad podkladem pro zlacení, nebo zlato symbolizovala.
- 15 Stav vrstev na borduře pláště, která byla zlacená.
- 16 Sonda č. 8 – čištění bordury pláště.
- 17 Sonda čištění povrchu, reliéf se sv. Františkem Xaverským.
- 18 Stav barevné vrstvy, detail na reliéfu se sv. Františkem Xaverským.
- 19 Zšupinatělá a uvolněná polychromie, křídlo anděla, detail.
- 20 Stav barevné vrstvy, detail křídla anděla.
- 21 Stav barevných vrstev, detail, reliéf se sv. Rozálií.
- 22 Sonda čištění, detail, reliéf se sv. Rozálií.

- 23 List s viditelnou červenou podkresbou, zvětšeno, detail. Reliéf se sv. Rozáříi.
- 24 Stav polychromie, uzel na plášti, detail. Původně pravděpodobně zlacené.
- 25 Okraj mušle v horní části niky. Zbytky podkladu pod zlacení.
- 26 Okraj mušle v nice, zvětšeno. 6Lutokrový podklad pod zlacení.
- 27 Nika, detail mušle, původně se zlaceným okrajem.
- 28 Ulomená hlava andílka pod jedním z oválů.
- 29 Stav povrchu omítky v místě zatékání.
- 30 Oko po odstranění nátěrů, zvětšeno (sv. Roch).
- 31 Oči sv. Rozárie po odstranění nátěrů.
- 32 Oči anděla po odstranění nátěrů.
- 33 Detail oka anděla v klenbě, zvětšeno.
- 34 Štukový rám zrcadla v klenbě, východní část. Sonda č. 6.
- 35 Sonda č. 7, původní kletovaná hladká omítka narůžovělého tónu.
- 36 Sonda č. 14, čištění, lem roucha. Reliéf se sv. Rozáříi.
- 37 Sonda č. 18, nika, západní stěna, 2 modré vrstvy na červenohnědé vápenné barvě.
- 38 Sonda č. 20, nika. Červenohnědá, nejstarší zachovalá barevnost byla překryta 2 modrými přemalbami.
- 39 Nika vpravo od oltáře, sonda č. 30. D – hladká kletovaná omítka narůžovělé barvy.
- 40 Mušle v nice, detail. Žlutá přemalba na červenohnědé vápenné vrstvě.
- 41 Část poškozená zatékáním, vymyté nátěry, viditelný povrch kletované omítky.
- 42 Nika vpravo od oltáře, sonda č. 22. Odhalený povrch kletované hladké omítky narůžovělého tónu. Nejstarší barevnost je zde červenohnědá, překryta modrými nátěry. Vpravo – část mušle se žlutou přemalbou.
- 43 Detail mušle v nice, nález č. 23. Okrový nátěr na červenohnědé vápenné barvě.
- 44 Sonda čištění č. 17 ukazuje světlý povrch vápenného štku. Reliéf je doplněn rytou kresbou.
- 45 Sondy v očích anděla (č. 28)

- 46 Detail lemu roucha. Okrovožlutý podklad poškozeného zlacení.
- 47 Detail poškozeného štukového rámu zrcadla v klenbě.
- 48 Sonda v. 10 v klenbě, přestukovaná prasklina a sonda na velmi světlý původní vápenný štuk.
- 49 Sonda v klenbě ukazuje povrch velmi světlé vápenné omítky.
- 50 Detail přestukovaného tvaru na kartuši v klenbě západní části.
- 51 Sonda č. 15 – čištění na křídle anděla a původní světlý vápenný štuk
- 52 Detail reliéfu v okolí oválu, nafialovělý tón na listu, květy se ztmaveným bronzováním a zbytky modří.
- 53 Detail reliéfu v okolí oválu – nafialovělý tón povrchu listu.
- 54 Detail reliéfu v okolí oválu; křídlo anděla se zčernalým bronzováním, nafialovělý tón v okolí křídla.
- 55 Stav omítky v klenbě.
- 56 Pohled do klenby lucerny, odpadlý štukový reliéf.
- 57 Nápis tužkou v klenbě, psaný vzhůru nohama (datování roku 1872).
- 58 Nápis tužkou v klenbě, jméno; Johannnndatováno 1872.

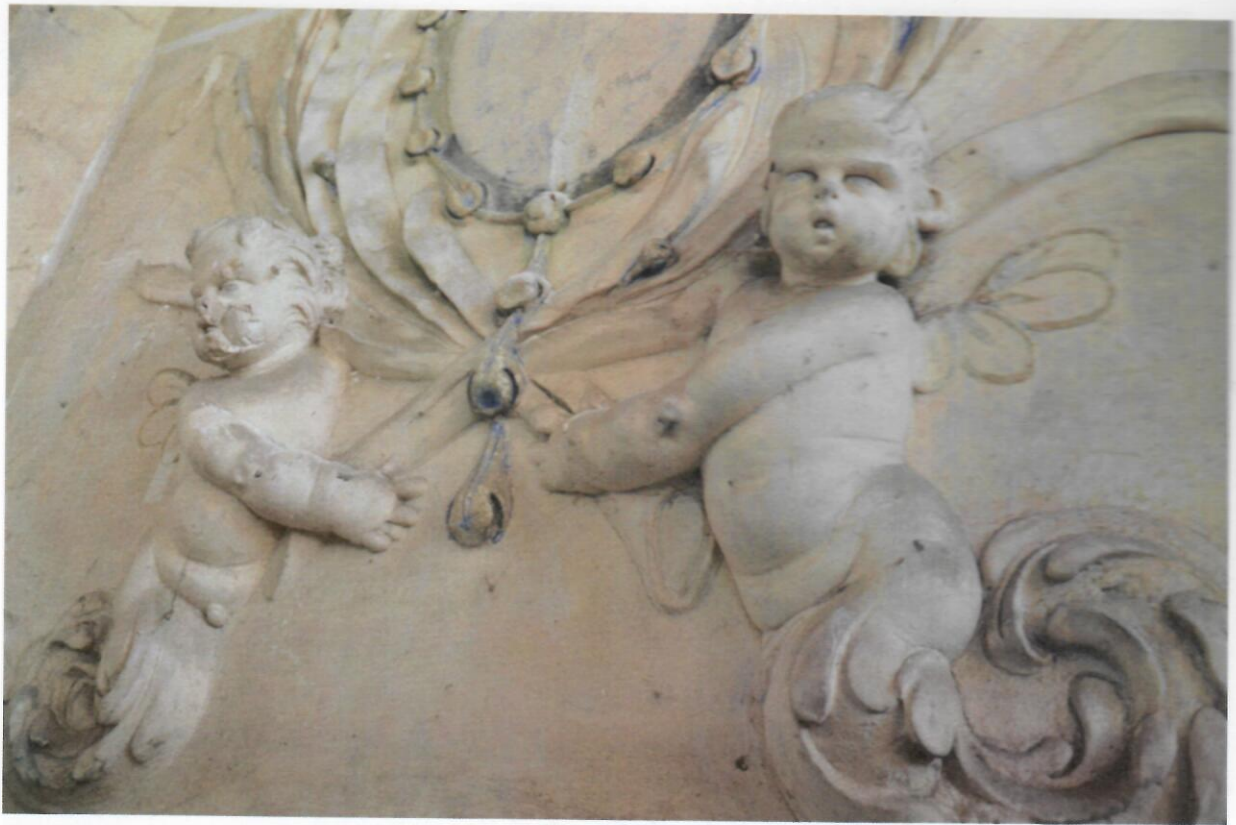

FOTODOKUMENTACE

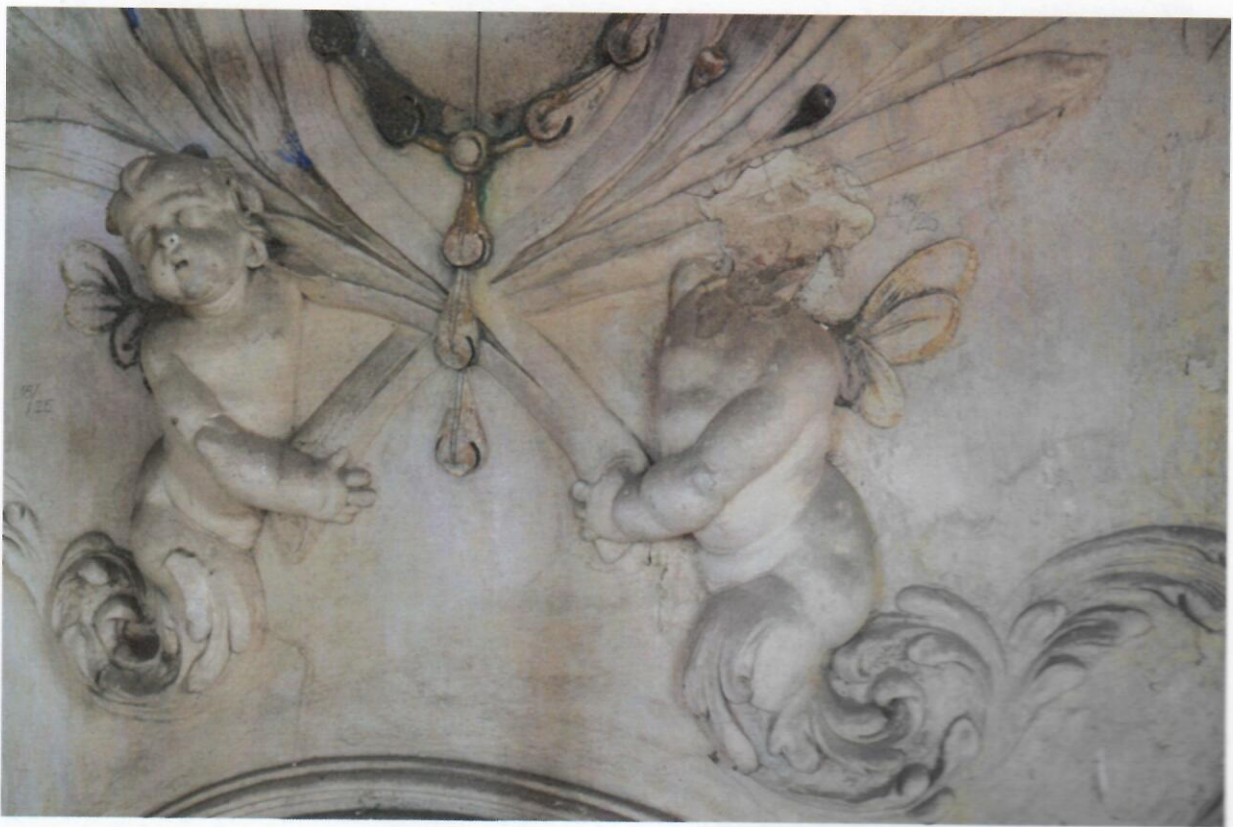

4

5

6

7

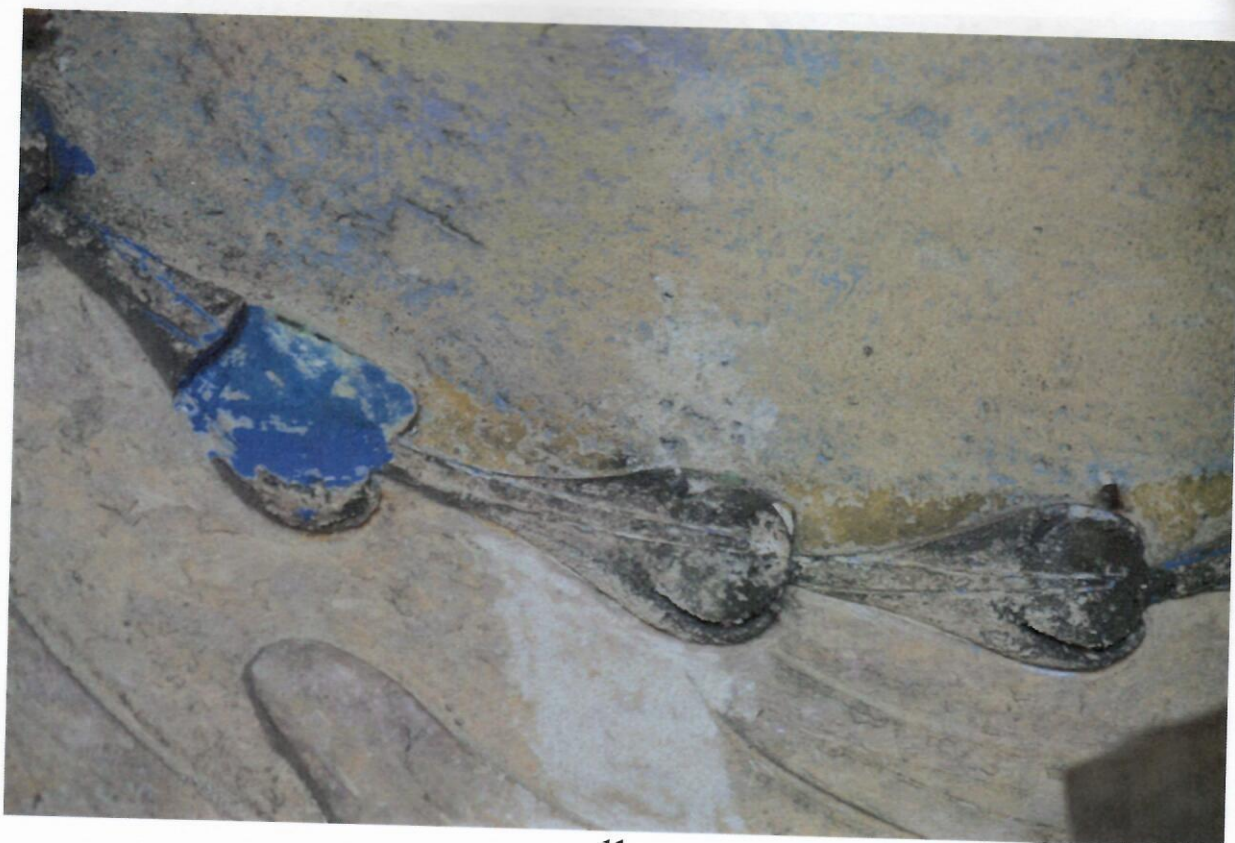

9

10

11

12

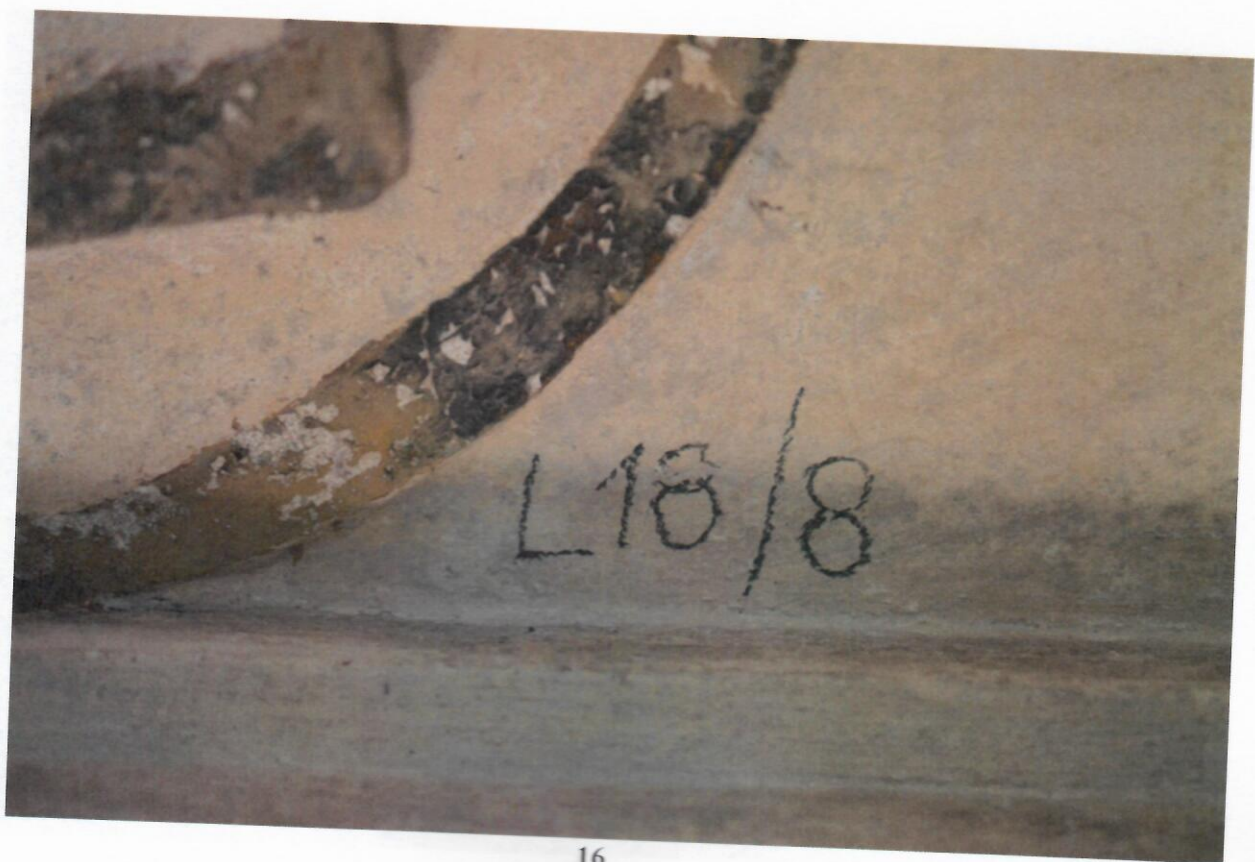
13

14

15

16

19

20

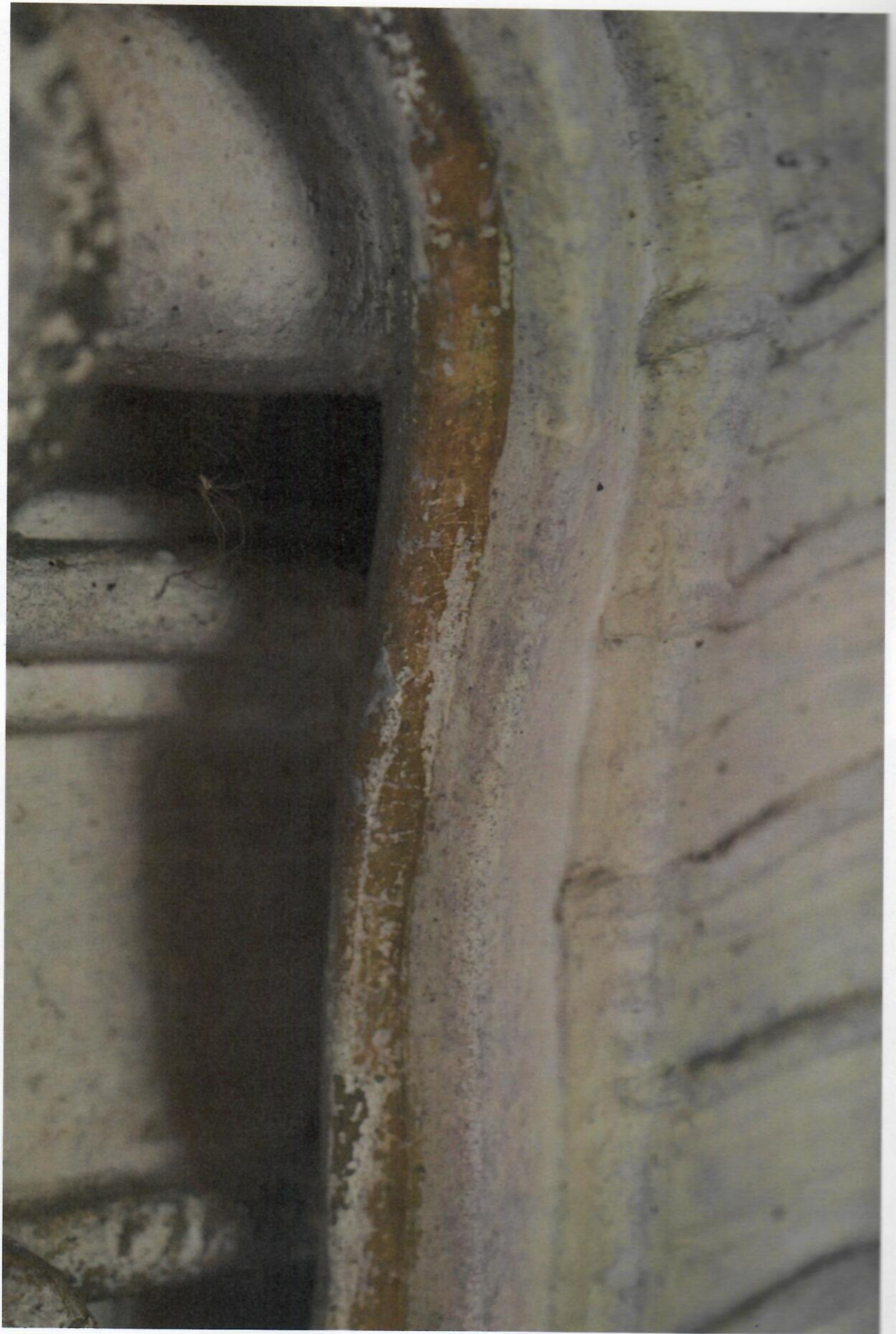

23

24

26

27

30

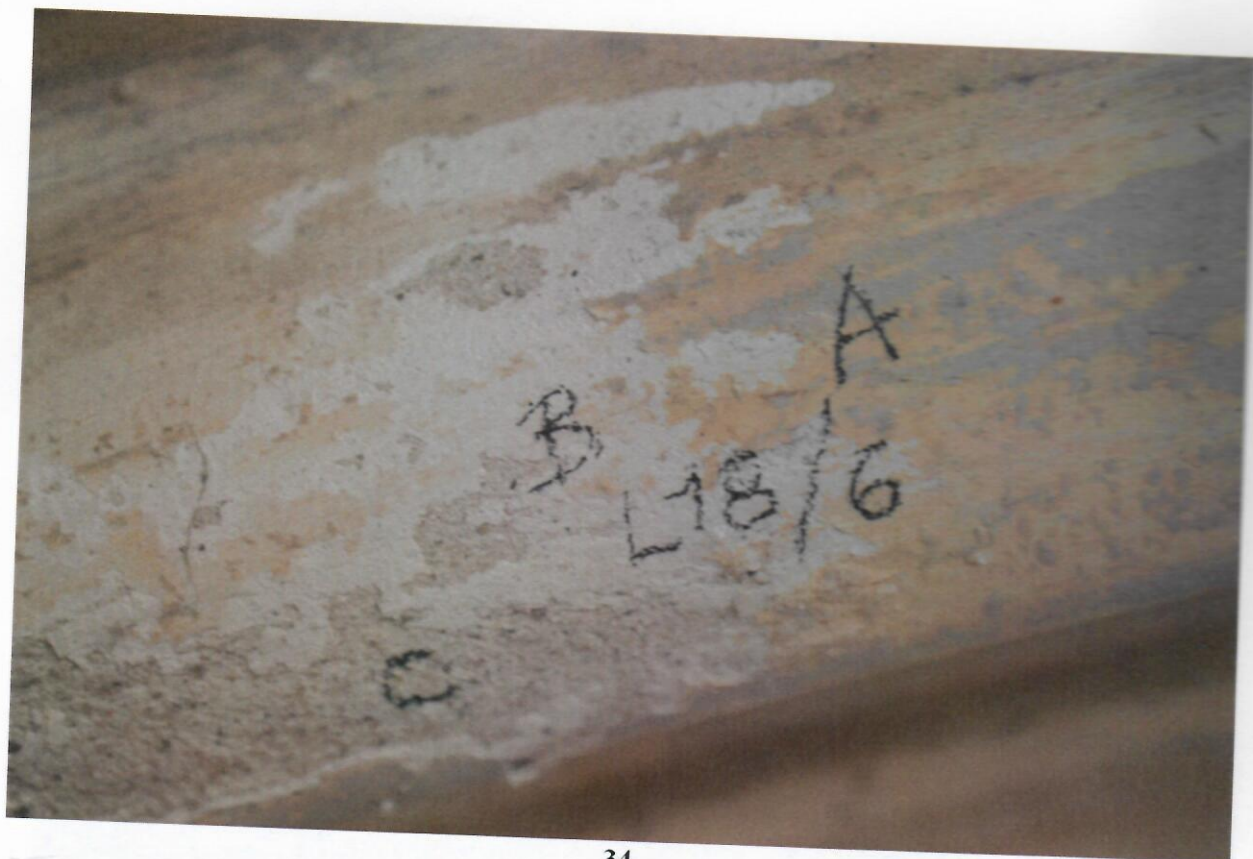
31

32

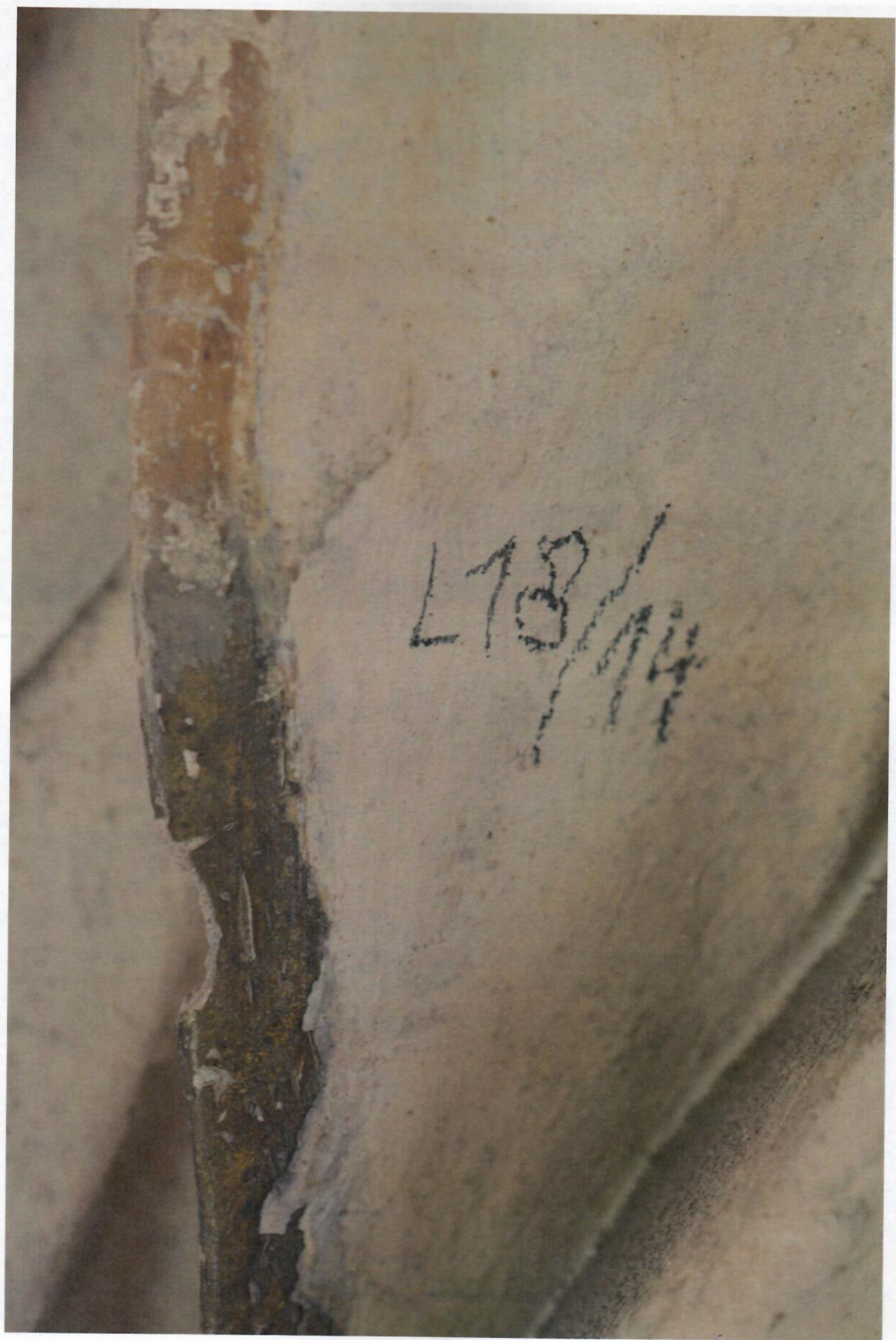
33

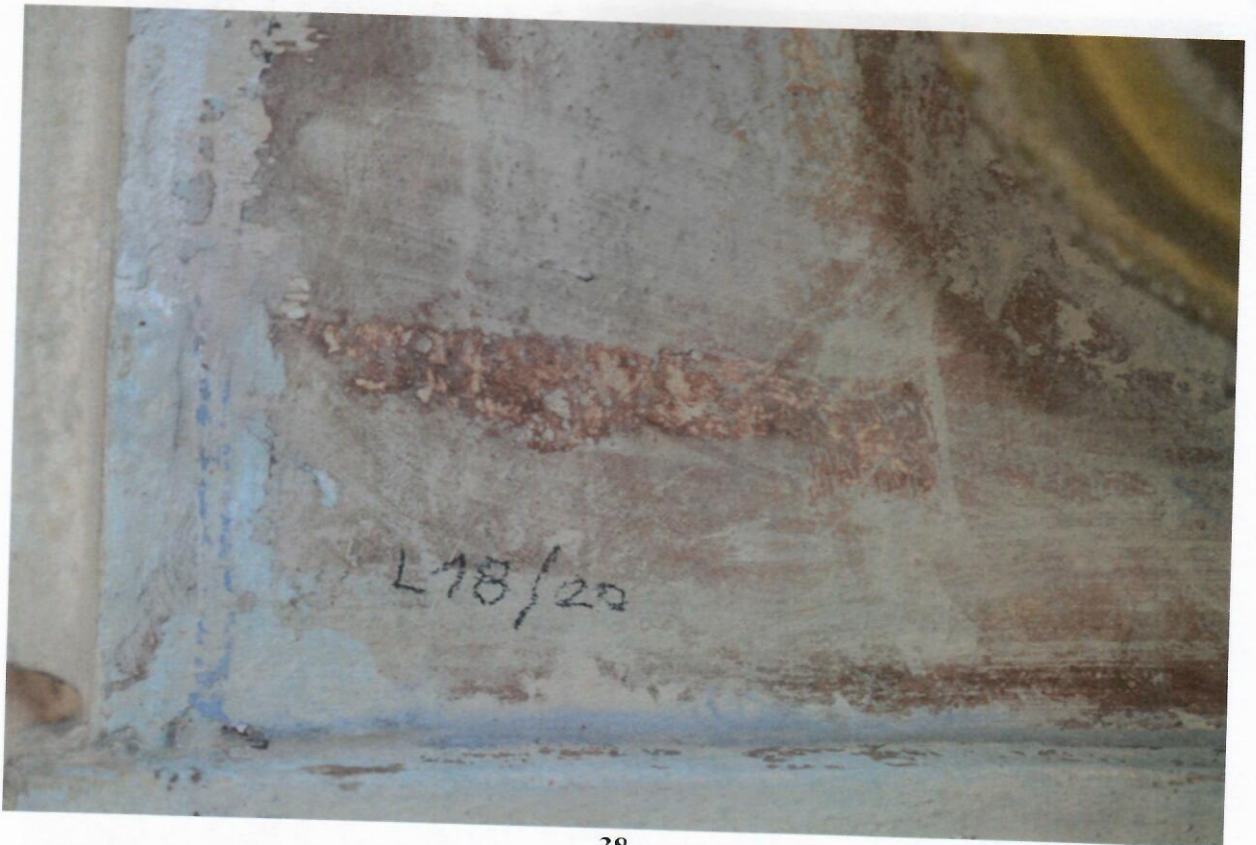
34

35

38

39

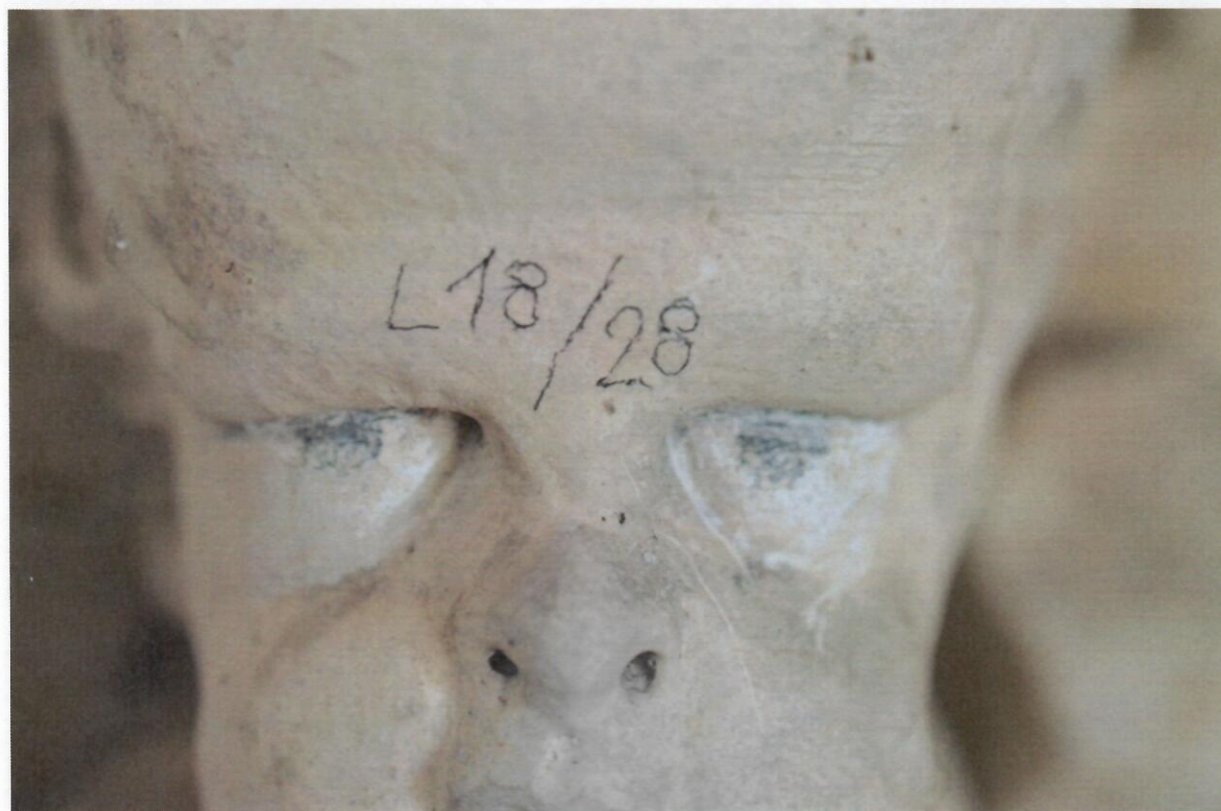
42

43

44

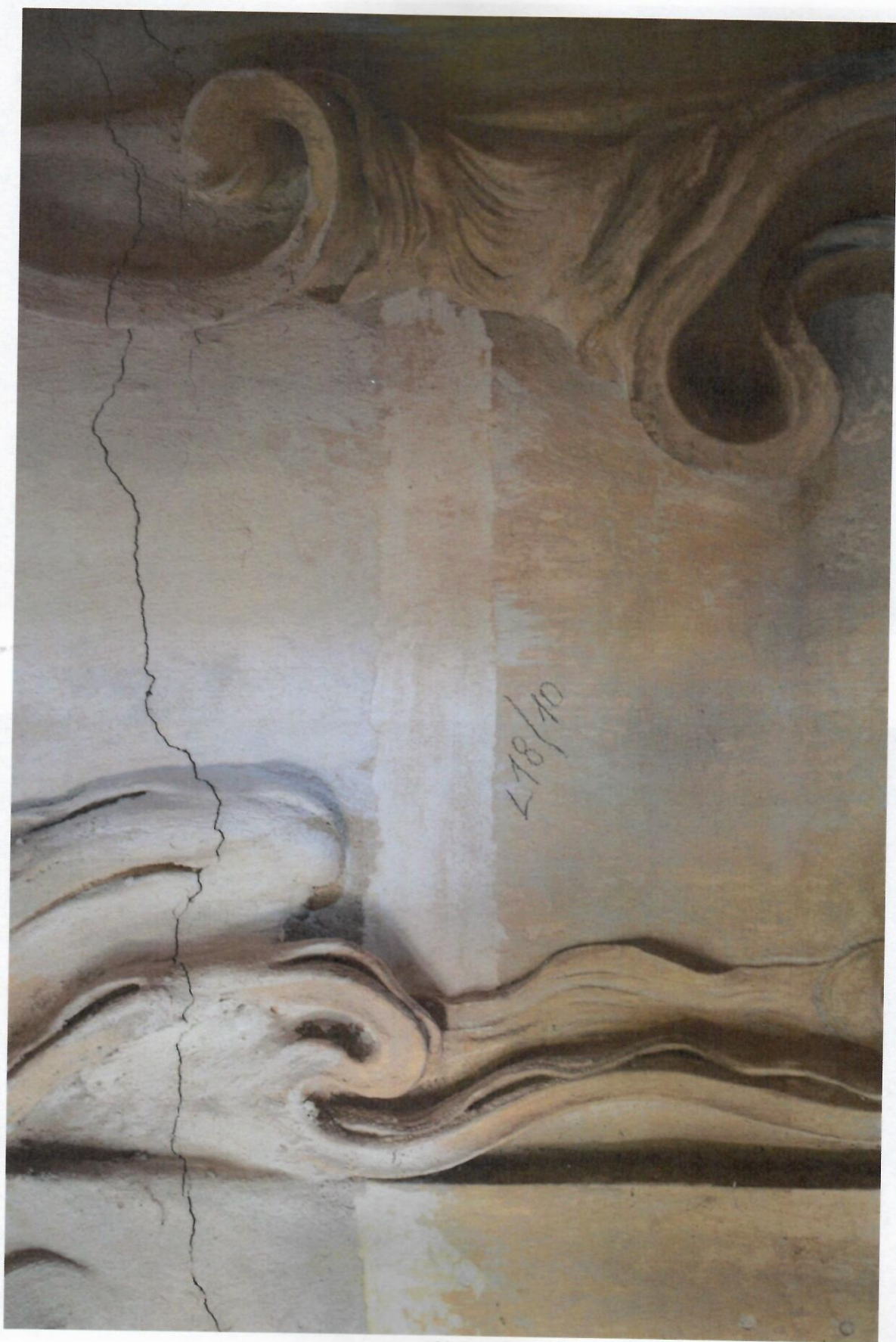
45

46

47

50

51

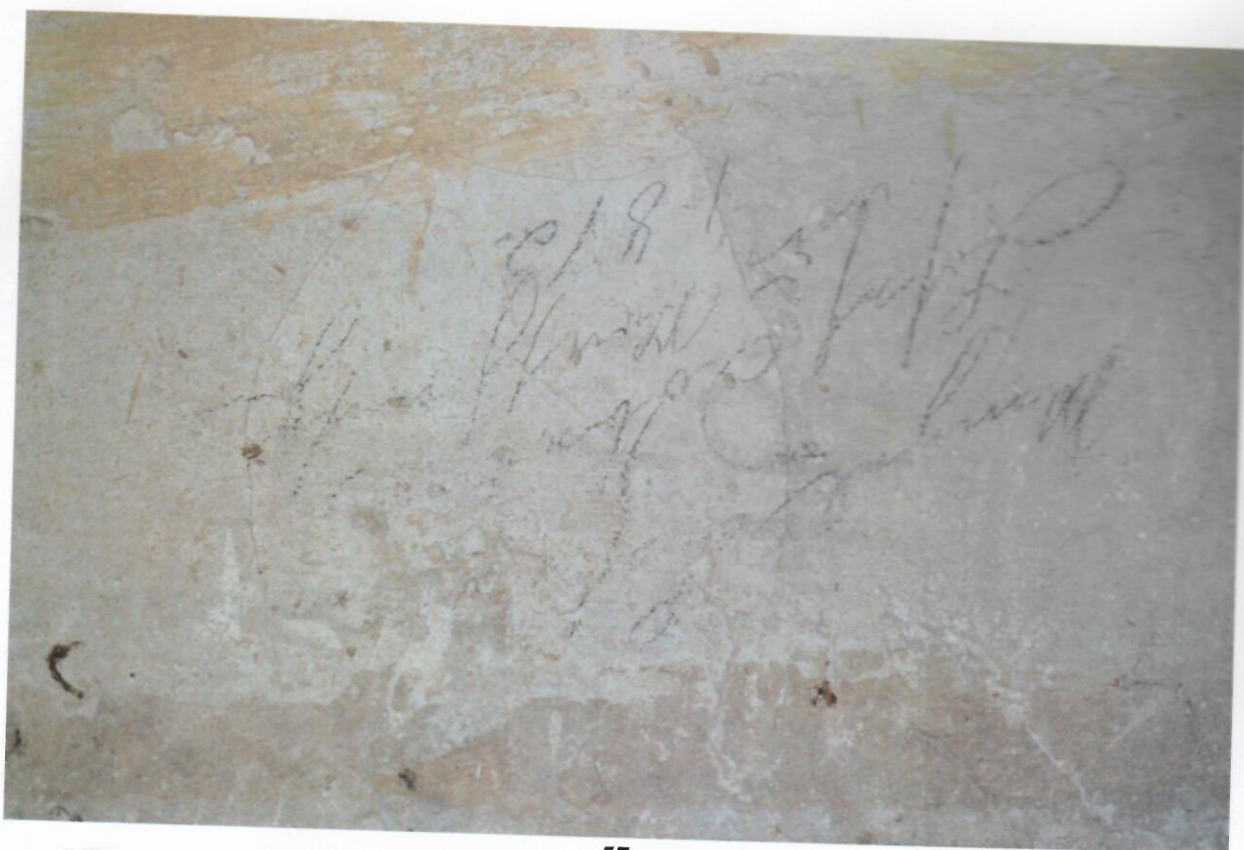

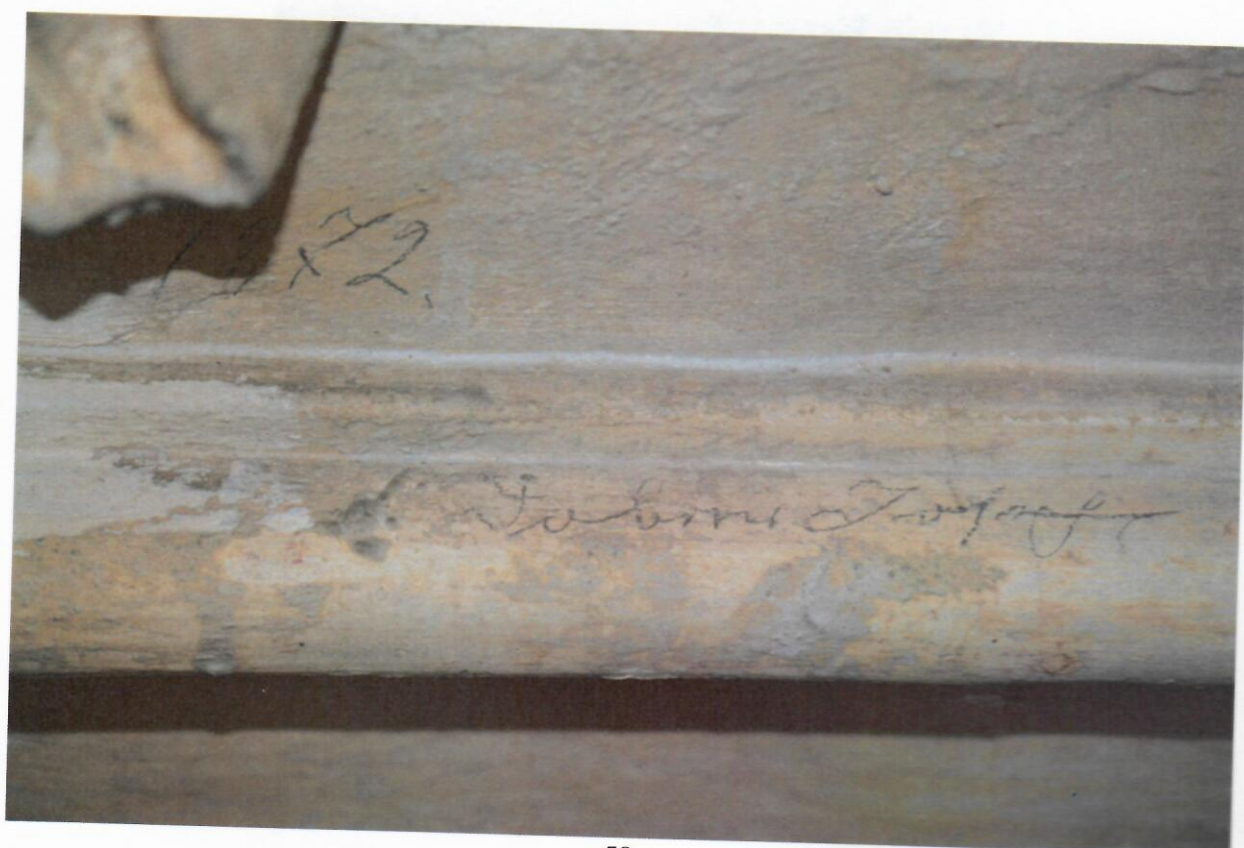
55

56

57

58

